نشریه مکتب احیاء، ۲(۲)، ۶-۱۳/ بهار ۱۴۰۳
https://doi.org/10.22034/2.2.6

اثربخشی توسعهٔ صنعتی مکان‌محور بر نرخ مهاجرت
(نمونه موردی: روستاهای کوهدشت در استان لرستان)*

دلارام سبک‌رو[1]**
محمدرضا سرتیپی اصفهانی[2]
پانیذ سلیمانی سالار[3]
۱. پژوهشگر دکتری معماری منظر، دانشکدهٔ معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، ایران
۲. پژوهشگر دکتری معماری منظر، دانشکدهٔ معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، ایران
۳. کارشناس ارشد معماری منظر، دانشکدهٔ معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، ایران

اطلاعات مقاله
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۴
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۱۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۳/۱۵

واژگان کلیدی
توسعهٔ صنعتی، مهاجرت، روستا، کوهدشت، مکان‌محوری

چکیده
در دهه‌های اخیر، نواحی روستایی به‌عنوان بخش حیاتی از ساختار اقتصادی و اجتماعی جوامع، با چالش‌ها و مسائل جدیدی روبرو شده‌اند. یکی از بزرگترین چالش‌ها، ناکارآمدی بخش کشاورزی است که باعث سرازیر شدن سیل مهاجرین روستایی به سمت شهرها شده که تداوم این روند، باعث برهم‌خوردن تعادل نیروی کار در جوامع روستایی شده و چالش‌های جدیدی را برای توسعهٔ اقتصادی و اجتماعی این مناطق ایجاد کرده است. در این راستا، موضوع مهاجرت در روستاهای شهرستان کوهدشت واقع در استان لرستان به‌عنوان یک مسئلهٔ جدی و چندوجهی برای توسعه محسوب می‌شود زیرا منجر به مهاجرت جوانان روستایی به شهرها شده و باعث نقص در ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمدی در نواحی روستایی می‌شود. هدف از این نوشتار این است که با افزایش میزان و سرعت خروج افراد از یک منطقه به‌عنوان رکن مهم مکان، یک مسئلهٔ اجتماعی ایجاد می‌شود که باید به فکر راه‌حلی برای کاهش و یا کندکردن روند آن بود. این پژوهش به شیوهٔ توصیفی-تحلیلی با استفاده از منابع اسنادی و بازدیدهای میدانی از روستاهای شهرستان کوهدشت به بررسی آمار مهاجرت افراد و ارتباط این مهاجرت‌ها با زیرساخت‌های موجود در منطقه می‌پردازد و سعی دارد تأثیر برنامهٔ توسعهٔ صنعتی در ارتباط با ظرفیت مکانی روستاها و پاسخگویی به این مهاجرت‌ها را مورد بررسی قرار دهد. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که صنعتی‌سازی روستا با توجه به پتانسیل‌های موجود مکان به‌عنوان ابزاری جهت متنوع‌سازی اقتصاد روستا و جلب سرمایه‌گذاری‌های مؤثر در مناطق روستایی جهت ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار، افزایش توان رقابت اقتصادی نواحی روستایی و توسعهٔ متوازن بین مناطق روستایی و شهری می‌تواند کارگر باشد. بنابراین، راهکارهای توسعهٔ صنعتی با توجه به ویژگی‌های مکان، می‌توانند اثربخش بر کند کردن روند مهاجرت و حفظ نیروی انسانی به‌عنوان رکن مهمی از مکان و توسعهٔ پایدار روستایی محسوب شوند.

*این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی «توسعهٔ مکان‌محور؛ خوانش منظر روستایی در منطقهٔ کوهدشت» است که توسط تیم تحقیقاتی پژوهشکدهٔ نظر و به سرپرستی دکتر سیدامیر منصوری در سال ۱۴۰۲ به انجام رسیده است.
نویسندهٔ مسئول: ۰۹۱۲۶۱۵۹۹۲۰، Delaram.sabokro@ut.ac.ir

This is an open access article disributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]
[DOI: 10.22034/2.2.6]

بیان‌مسئله

در دهه‌های اخیر، نواحی روستایی به‌عنوان یک بخش اساسی از ساختار اقتصادی و اجتماعی جوامع، با چالش‌ها و مسائل جدیدی و به‌طور خاص در زمینه‌های اشتغال و توسعهٔ اقتصادی با چالش‌هایی روبرو شده‌اند که تأثیر عمیقی بر بخش‌های حیاتی این مناطق گذاشته‌اند. یکی از بزرگترین چالش‌ها در این زمینه، مسئلهٔ ایجاد اشتغال مناسب برای کارگران مازاد و کسانی که از بخش کشاورزی به دلیل ناتوانی در جذب نیروی کار یا تأمین درآمد کافی، رانده شده‌اند. ناکارآمدی بخش کشاورزی در این زمینه باعث سرازیر شدن سیل مهاجرین روستایی به سمت شهرها شده که این مهاجرت‌ها، خود نمایانگر نقص در ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمدی در چشم‌انداز اجتماعی-اقتصادی مناطق روستایی می‌شود که تداوم روند مهاجرت و نسبت تراکم شهرها به روستاها، باعث افزایش شکاف شهر و روستا می‌شود (Akkoyunlu, 2015). با افت نسبت جمعیت روستایی به جمعیت کل کشور به ۲۶ درصد از ۶۶ درصد در دهه‌های اخیر(World Bank, 2018)، نگرانی‌ها در زمینهٔ توسعه روستایی به‌عنوان یک رکن اساسی از توسعهٔ ملی ایجاد شده است (حیدری ساربان و خاجوی، ۱۳۹۸). این نقص، موجب تخلیه بخش روستایی از سرمایه‌های انسانی به‌عنوان رکنی از مکان و موجب متورم شدن نیروی کار شهری و کاهش منابع انسانی با ارزش در نواحی روستایی شده است (Ekperiware et al. 2017). با توجه به چالش‌ها و مسائل این زمینه، تدابیر و راهبردهای مختلفی برای توسعهٔ اقتصادی و ایجاد اشتغال در نواحی روستایی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. صنعتی‌سازی روستا به‌عنوان یک ابزار قدرتمند برای متنوع‌سازی اقتصاد روستا و جلب سرمایه‌گذاری‌های مؤثر بر مناطق روستایی، یکی از راهکارهای پیشنهادی در این حوزه محسوب می‌شود. بنابراین، اصلی‌ترین مسئله در اینجا افزایش مهاجرت از روستا به شهرها و تأثیرات منفی آن بر توسعه و تعادل نیروی کار و امکانات در جوامع روستایی است. برای حل این چالش‌ها و تسهیل در تحقق اهداف توسعهٔ مکان‌مند روستایی، اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های کارآمدی در زمینهٔ تنظیم مهاجرت و توسعهٔ صنعتی روستاها ضروری است. به همین منظور، این نوشتار با بررسی عمیق‌تر چالش‌ها و راهکارهای توسعهٔ صنعتی با توجه به ظرفیت‌های مکان در نواحی روستایی شهرستان کوهدشت، به تأثیر آن بر پدیده مهاجرت می‌پردازد.

پیشینهٔ پژوهش

تاکور و شرینواس با اظهار نظر خود دربارهٔ آیندهٔ توسعهٔ روستایی تأکید می‌کنند که ایجاد فرصت‌های شغلی در روستاها و حوزه‌های پیرامونی آن‌ها بسیار وابسته به راهبرد صنعتی شدن روستا است. همچنین افزوده‌اند که سیاست‌های تمرکززدایی صنعتی با هدف ارسال پیام تجددگرایی به روستاها در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی مؤثر هستند (Thakur, 1985). در این میان سازمان توسعهٔ صنعتی یونیدو به استقرار صنعت در مناطق روستایی توجه کرده و اذعان دارد که صنعتی شدن روستایی و کاهش فقر می‌توانند مکمل یکدیگر باشند. این سازمان بر این باور است که با استقرار صنعت در روستا، اشتغال و درآمد افراد از طریق ارتقاء سرمایه‌گذاری‌های کوچک مقیاس و تولید کالاهای مصرفی و افزایش تقاضای محلی بهبود می‌یابد (UNIDO, 1984). راجرز و همکاران با بررسی الگوی صنعتی شدن روستایی در ایالت آیوا اظهار داشته‌اند که این فرایند منافع وسیعی را برای اجتماعات به دنبال دارد، از جمله افزایش یکپارچگی خانوارها، افزایش درآمد سرانه و توزیع متعادل درآمدهای روستایی. همچنین سایر پژوهشگران تجربیات خود را در این حوزه مطرح کردند؛ در این راستا، آبراهام با بررسی الگوی صنعتی شدن روستا در هند به این نتیجه رسیده است که تمرکززدایی صنایع، ایجاد پیوستگی بین زندگی شهری و روستایی را ممکن می‌سازد .(Abraham, 2004) ال. وای. گودرای در بررسی اثرات صنعت در پاریش لوییزیانا به افزایش متوسط درآمد در مناطق روستایی اشاره کرده و تأکید دارد که از ابتدای مرحلهٔ استقرار صنعت در این مناطق، مهاجرت به داخل، بیشتر از مهاجرت به خارج از این مناطق صورت گرفته است. همچنین تجزیه و تحلیل لیدهولم نشان می‌دهد نوسان درآمد ماهانهٔ خانوارهای روستایی در تایلند با فعالیت‌های صنعتی بسیار کمتر از تغییرپذیری کل درآمد خانوارهای روستایی با فعالیت‌های کشاورزی بوده است (Liedholm, 1989).

از سویی دیگر در این مجال، بررسی مسئلهٔ مهاجرت روستا-شهری ضروری دیده می‌شود که لازم به ذکر است که با توجه به بین‌رشته‌ای بودن موضوع مهاجرت، دیدگاه‌ها و نظریه‌های مختلفی وجود دارد (Behera et al., 2021) که در اینجا بخشی از آن‌ها ذکر خواهد شد. این نظریه‌ها شامل رویکردهای اقتصادی، نظریهٔ دوبخشی آرتورلوئیس که به جریان انتقال نیروی کار از روستا به شهر، توجه کرده و مهاجرت را در بطن فرایندهای توسعهٔ اقتصادی بیان می‌کند، لیو نظریه ساختارگرایی مهاجرت را بر مبنای نیروی کار مطرح کرده و مهاجرت را راهبرد معیشتی برای خانواده‌ها می‌داند (Liu, 2022). همچنین نظریهٔ مهاجرتی کارکردگرایان به بررسی دلایل و پیامدهای مهاجرت به‌عنوان عنصری الزامی برای تعادل جامعه توجه می‌کند (ربانی و همکاران، ۱۳۹۰). راونشتاین در مقالهٔ معروفش با نام «قوانین مهاجرت» بیان می‌دارد که علی‌رغم وجود عوامل گوناگون مؤثر بر پدیدهٔ مهاجرت، عوامل اقتصادی بر سایر عوامل اجتماعی، اقلیمی و غیره غالب است (رجبی سناجردی و پاپلی یزدی، ۱۳۹۲). بنیان تئوریک اکثر تحقیقات اقتصادی پیرامون مهاجرت در کشورهای در حال توسعه بر مدل مهاجرت روستا به شهر هریس و تودارو قرار دارد. این مدل بر اساس تفاوت دستمزد موزون شده با احتمال یافتن شغل در مقصد شکل گرفته و تفاوت دستمزد مورد انتظار بین بخش روستایی و شهری را در نظر می‌گیرد (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۰). در یک مطالعه جمشیدی و همکاران (۱۳۹۷)، به این نتیجه رسیده‌اند که تضعیف ساختارهای اقتصادی و اجتماعی باعث مهاجرت روستاییان به

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]

[DOI: 10.22034/2.2.0

مناطق شهری می‌شود (Partridge et al, 2010). نیز در تحقیقات خود به این نتیجه دست یافتند که سطح زندگی پایین در نواحی روستایی، مشکلات اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی موجب مهاجرت روستاییان به خارج از روستا می‌شود. آقایاری هیر و همکارانش (۱۳۹۷) در تحقیقی در قلمرو جغرافیای رفتاری در شهرستان زرقان مطرح کردند که ادراک فردی از کیفیت محیطی بیشترین اثرگذاری را در فرد به‌عنوان عامل فعال تصمیم‌گیرنده برای مهاجرت از روستا دارد. موحدی و سامیان (۱۳۹۷) با ارزیابی عوامل مؤثر بر مهاجرت روستاییان در شهرستان سردشت، عوامل مؤثر بر مهاجرت روستا-شهری را به ده عامل تقسیم کرده‌اند، از جمله عامل اقتصادی و حمایتی، عامل عدم تعادل بین امکانات روستا و شهر، عامل ارتباطی و اطلاعاتی، عامل فرهنگی، عامل جغرافیایی، عامل درآمدی، عامل زیرساختی، عامل آب و هوایی و اقلیمی، عامل اجتماعی و عامل فردی. فتوح آبادی و زمانی (۱۳۹۷) نیز عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان منطقه زرقان به مهاجرت در شرایط خشکسالی را بررسی کرده و نتیجه گرفته‌اند که نگرش به مهاجرت مهمترین عامل تعیین‌کنندهٔ تمایل به مهاجرت است. شریفی و زارع شاه آبادی (۱۳۹۷) در تحقیقات خود نیز عواملی همچون ناامیدی از روستا، دافعهٔ اقتصادی روستا و سن اثرگذارترین عوامل بر گرایش به مهاجرت شهری را معرفی کردند. این نوشتار با بررسی پدیدهٔ مهاجرت و علل آن در بستر شهرستان کوهدشت به تأثیر برنامهٔ توسعهٔ صنعتی مکان‌محور در کنترل این پدیده می‌پردازد.

سؤال پژوهش

برنامهٔ توسعهٔ صنعتی، با درنظر گرفتن ظرفیت مکانی روستاهای شهرستان کوهدشت، چه اندازه توانمند است تا در مقابل پدیدهٔ مهاجرت اقدام کند؟

روش پژوهش

این تحقیق با هدف بررسی اثرات توسعهٔ صنعتی بر مهاجرت روستاییان در شهرستان کوهدشت در استان لرستان، انجام شده است. پژوهش بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای و انجام پیمایش در نمونهٔ مورد مطالعه به روش تحلیل محتوا و پیمایش انجام گرفته است. از نظر هدف، این پژوهش از نوع کاربردی بوده و بر مبنای ماهیت توصیفی-تحلیلی اجرا شده است. جمع‌آوری اسناد و داده‌های مورد نیاز از منابع معتبر اطلاعاتی از جمله مرکز آمار ایران و شرکت بین‌المللی نقش کلیک انجام شد. سپس، با تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی وضعیت مهاجرتی در استان لرستان، تحقیق به بررسی رابطه میان توسعهٔ صنعتی مکان‌محور و مهاجرت روستاییان در شهرستان کوهدشت پرداخت که نتایج این تحلیل، تأثیرات هماهنگ و یکپارچه این برنامه‌ریزی را بر مهاجرت روستاییان در شهرستان کوهدشت بیان می‌کند. بنابراین این یافته‌ها به‌عنوان پایه‌ای ارزشمند برای اتخاذ تدابیر سیاستی و اقتصادی جهت مدیریت بهینهٔ مهاجرت و ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان مورد استفاده قرار می‌گیرند.

ادبیات پژوهش

• مهاجرت

مهاجرت یک پدیدهٔ پویا و چندوجهی است که نه‌تنها ابعاد اقتصادی بلکه ابعاد اجتماعی و فرهنگی را شامل می‌شود و به شدت تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله سیاست‌ها، اقتصاد، نقشه‌های جمعیتی و شرایط اجتماعی قرار دارد. تأثیرات مهاجرت بر مناطق مبدأ و مقصد بسیار پیچیده است و نیازمند یک بررسی همه‌جانبه است (راعی و همکاران، ۱۳۹۴).

- دسته‌بندی مطالعات مهاجرت

مطالعات مهاجرت بر اساس نوع داده به دو گروه داده‌های سطح خرد و داده‌های سطح کلان تقسیم می‌شود. دو رویکرد اصلی در این زمینه شامل تحلیل رفتار فردی و تأثیر مکان‌ها به‌عنوان واحدهای مقصد و مبدأ مهاجرت است. مطالعات مهاجرت را می‌توان بر اساس نوع داده به دو دسته تقسیم کرد: داده‌های سطح خرد (فردی) و داده‌های سطح کلان (جمعی). رویکرد نخست بر رفتار فردی تمرکز دارد، درحالی‌که رویکرد کلان بر مکان‌ها مانند کشورها و شهرها متمرکز است. در مدل‌های مبتنی‌بر نظریه خرد، تحلیل و بررسی رفتار انفرادی و عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری افراد مهاجرت است. به این صورت که هر مهاجر بالقوه، بسته به ویژگی‌های فردی، ریسک‌ها، هزینه‌ها و منافع مهاجرت را ارزیابی می‌کند. هزینه‌ها ممکن است شامل هزینه‌های روانی و پولی باشند، مانند دوری از خانواده و بیکاری موقت. منافع احتمالی مهاجرت شامل درآمد بیشتر، امکانات رفاهی بیشتر، و آشنایی با محیط‌های جدید می‌شود (Bauer & Zimmerman, 1999, 15). در مدل‌های مبتنی بر نظریه کلان، مکان‌ها جای افراد را می‌گیرند، به این معنا که تفاوت‌ها بین مناطق می‌تواند زمینه‌ساز جریان‌های مهاجرت شود. نظریه‌های مختلفی در این چارچوب مطرح شده‌اند، یکی از مهم‌ترین آن‌ها، مدل جذب و دفع است.

- رویکردهای نظری

نظریه‌های مختلف در زمینه مهاجرت مطرح شده‌اند که از جمله آن‌ها مدل جذب و دفع، نظریه تودارو و مدل آرتور لوئیس هستند. این نظریه‌ها بر اساس عوامل اقتصادی و اجتماعی توجیه مهاجرت و توسعهٔ روستاها را در راستای کنترل مهاجرت پیشنهاد می‌دهند. در مدل جذب و دفع، دو دسته عوامل مورد توجه قرار می‌گیرند؛ عواملی که باعث دفع افراد از محل سکونتشان می‌شوند و عواملی که موجب جذب آن‌ها در منطقه مقصد می‌شوند (Etzo, 2008). تفاوت درآمد حقیقی بین مناطق، می‌تواند یکی از عوامل این نظریه مهاجرت باشد و تا زمانی که در بازار نیروی کار تعادل ایجاد نشود، باعث مهاجرت نیروی کار خواهد شد. از سویی دیگر، وقتی فرد یا جمع نتواند به هدف‌های با ارزش در داخل سازمان اجتماعی خود دست یابد و احساس کند که منابع لازم برای رفع محرومیت‌هایش در خارج از سازمان اجتماعی او وجود دارد، در آن صورت مهاجرت می‌کند (حاج حسینی، ۱۳۸۵). در مدل آرتور لوئیس (۱۹۵۴)، اقتصاد دو بخش دارد: بخش سنتی (بخش روستایی موجود) که

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]
[DOI: 10.22034/2.2.6]

مشخصهٔ آن بهره‌وری بسیار پایین و مازاد نیروی کار است و بخش صنعتی (درون شهری) که دارای بهره‌وری بالایی است و به تدریج نیروی کار جذب آن می‌شود. این مدل بر روی فرایند انتقال نیروی کار و رشد اشتغال در بخش صنعتی (مدرن) متمرکز است که ناشی از گسترش و رشد تولید در آن است. در چارچوب نظریه تودارو، مهاجرت به‌عنوان جریانی انتخابی با انگیزه‌های اقتصادی، سود و هزینه نسبی بر مبنای ملاحظات عقلانی مطرح می‌شود. این نظریه نشان‌دهندهٔ نقص در تعادل فرصت‌های اقتصادی بین مناطق مختلف کشورهای در حال توسعه است (تودارو، ۱۳۸۹).

با توجه به مفهوم مهاجرت که مطرح شد، لازم است در این مجال این پدیده در بستر روستاهای ایران مورد بررسی قرار گیرد.گزارش سال ۲۰۱۳ در ارتباط با سیاست‌های جمعیتی جهان تصدیقی بر این مدعاست و نشان می‌دهد در میان ۱۸۵ کشور، حدود ۸۰ درصد از دولت‌ها سیاست‌هایی برای کاهش مهاجرت روستایی-شهری داشته‌اند. این موضوع به دلیل افزایش تأکید بر توسعه روستاها و کاهش نقص‌ها و مشکلات آن‌هاست. زیرا با توجه به افزایش جمعیت شهری نسبت به روستایی، مشکلات مهاجرت و تعادل فرصت‌های اقتصادی میان مناطق مختلف به چشم می‌آید که در این میان فرایند مهاجرت جوانان از روستا به شهر، با گذشت زمان به شدت تسریع یافته است (Kulcsár László & Curtis, 2012). آمارهای سرشماری ایران نشان می‌دهد که در نیم قرن گذشته، درصد جمعیت روستایی از ۶۸/۵ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۵/۹ درصد در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. از این کاهش جمعیت، بیش از ۵۰ درصد مهاجران در دامنهٔ سنی جوان (۱۵-۲۹ ساله) قرار داشته‌اند (رستمعلی‌زاده و قاسمی اردهایی، ۱۳۹۶). دلایل مهاجرت جوانان روستایی عمدتاً شامل شامل فرسودگی خانه و محل سکونت، موقعیت اجتماعی و شهرت در شهر، دسترسی سخت به خدمات کشاورزی و دامپروری، رسیدن به آرزوهای شخصی در شهرها، امنیت و ثبات در زندگی شهری، فقدان انگیزهٔ لازم در بین جوانان روستایی برای ادامهٔ زندگی در روستا، باسواد شدن جوانان و ابراز تمایل آنان به مهاجرت سریع به شهرها و دسترسی به اطلاعات و رسانه‌های جمعی است (نوروززاده، ۱۴۰۱). از سویی دیگر بر اساس گزارش مرکز آمار ایران از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۳، تقریباً ۴۰ درصد افزایش در مهاجرت‌ها ثبت شده است (UNIDO, 1984). بررسی آمارها در ایران نیز نشان می‌دهد که در بازهٔ زمانی ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵، حدود هفت هزار روستا خالی از سکنه شده‌اند (اعتضاد و همکاران، ۱۴۰۰). در حالی که کشاورزی زمینهٔ اشتغال بخش عمده‌ای از افراد جامعه را در ایران همچون بسیاری از کشورهای در حال توسعه، فراهم می‌کرده و کلیدی برای تأمین امنیت غذایی و رشد و توسعهٔ پایدار اقتصادی محسوب می‌شده است (Ekwere & Edem, 2014). حال علی‌رغم این واقعیت، بررسی‌های موجود در مناطق روستایی نشان می‌دهد که درآمدهای مردم روستایی و به ویژه کشاورزان همواره در حال کاهش بوده و بیکاری در این مناطق رو به افزایش است (Lunnan et al, 2006).

بنابراین، مهاجرت در ایران به یک چالش چندوجهی تبدیل شده است که نیازمند راهکارها و سیاست‌های هوشمندانه برای مدیریت و کنترل آن است. در این سیاق ممکن است، سیاست‌های توسعهٔ صنعتی مکان‌محور در روستا و افزایش اشتغال در این مناطق بتواند به‌عنوان راه‌حلی جهت کنترل مهاجرت از روستا به شهر مطرح شود.

• توسعهٔ صنعتی مکان‌محور

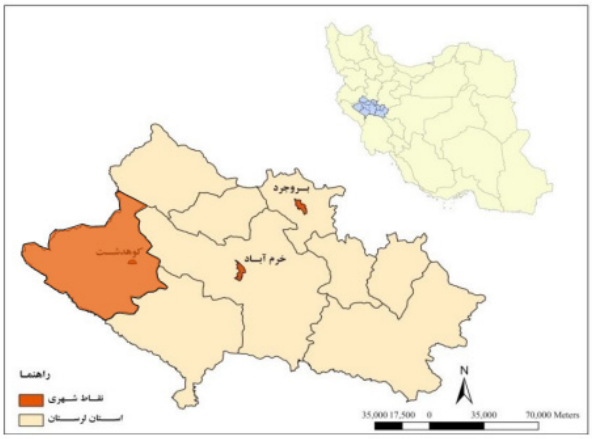
توسعهٔ صنعتی در روستاها به‌عنوان یک راهبرد چند جانبه برای متنوع‌سازی اقتصاد روستایی، توجه فراوان محققان و سیاست‌گذاران را به خود جلب کرده است. این مفهوم از صنایع روستایی، به‌عنوان صنایعی با ویژگی‌هایی همچون بومی بودن، سادگی فرایند تولید، سرمایه‌گذاری کم، تکنولوژی ساده، و مکمل برای بخش کشاورزی و دامپروری، نقش حیاتی در فرایند توسعهٔ اقتصاد روستایی ایفا می‌کند (آسایش، ۱۳۷۴). این رویکرد، با تأکید بر مشارکت فعال صنعت در فرایند توسعهٔ روستایی، به‌عنوان یک فرایند چندجانبه تلقی می‌شود که از انواع فعالیت‌ها، به‌ویژه صنایع سودآور، بهره‌مندی می‌کند (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲). این مشارکت فعال صنعت در توسعهٔ روستاها نه‌تنها به بهبود اقتصادی مناطق کمک می‌کند بلکه در توسعهٔ سایر ابعاد اجتماعی و فرهنگی نیز نقش مهمی ایفا می‌کند. به‌طور کلی، مفهوم صنعتی‌سازی با توجه به ظرفیت‌های مکانی مناطق، نه‌تنها فرایندهای تولید و کیفیت محصولات را بهبود می‌بخشد بلکه به معنای وسیع‌تر، هدف قرار دادن بهبود سطح زندگی جمعیت روستایی را نیز دربر می‌گیرد (Huq, 1994). به عبارت دیگر، فرایند صنعتی‌سازی روستایی به‌عنوان عامل شتاب‌دهندهٔ ایجاد اشتغال پایدار و حل مشکل فقر در مناطق روستایی معرفی می‌شود و با تأمین اشتغال پایدار، ترکیب اقتصادی مناطق روستایی را به سوی توازن و پایداری متحول می‌کند که به توسعهٔ متعادل میان خانوارهای روستایی و شهری کمک کرده و این توازن، به کاهش بیکاری، سوء بیکاری، و کاهش عدم تعادل منطقه‌ای منجر می‌شود (Choi, 2001). از سویی دیگر، صنایع روستایی نه‌تنها امکان اشتغال زنان و کودکان روستایی را به‌وجود می‌آورند، که یکی از ابعاد مهم و پایدار توسعهٔ اجتماعی محسوب می‌شود، بلکه با افزایش درآمد خانوارهای روستایی، می‌توانند به بهبود شرایط زندگی و افزایش سطح معیشت مردم مناطق روستایی کمک کنند. همچنین، توسعهٔ صنعتی در روستاها با چالش‌هایی نظیر ضعف برنامه‌های آموزشی، کمبود نیروی کار متخصص و ضعف همکاری روستاییان در امور واگذاری زمین به واحدهای صنعتی روستایی مواجه است (سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل، ۱۳۷۸) که این چالش‌ها نیاز به برنامه‌ریزی دقیق در زمینه‌های آموزش، توسعهٔ مهارت‌ها و افزایش همکاری میان اقشار مختلف جامعه روستایی دارند.

در مجموع، مطالعات نظری توسعه نشان می‌دهد که صنعتی‌شدن روستا از طریق ایجاد واحدهای کوچک مقیاس، می‌تواند سنگ بنای استراتژی‌های آینده و پارادایم مثلث توسعه روستایی کشور را فراهم آورده و توسعه و گسترش صنایع روستایی به‌عنوان یک اقدام

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]

[DOI: 10.22034/2.2.0

جدی در جهت کنترل مهاجرت روستاییان به شهرها نه‌تنها از لحاظ اجتماعی و اقتصادی موثر است بلکه پیش‌زمینه‌ای مناسب برای تحقق اهداف توسعه مکان‌محور در مناطق روستایی و توازن‌آمیز مناطق روستایی را ایجاد می‌نماید. همچنین با در نظر گرفتن تجارب کشورهای مختلف، آشکار است که توسعه صنایع روستایی باید به‌عنوان یک جزء جداگانه و مکمل با سایر برنامه‌ها و سیاست‌های توسعه در نظر گرفته شود. بر این اساس، استراتژی‌ها و تدابیر توسعه صنایع روستایی باید بر اساس ویژگی‌های خاص منطقه‌ای و سیاست‌های توسعه مشخص شوند (معاونت طرح و برنامه و دفتر مطالعات اقتصادی، ۱۳۶۹). این استراتژی‌ها و تدابیر، با هدف حل چالش‌های صنعتی در روستاها، بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی مردم، می‌توانند گام مؤثری در راستای توسعه مکان‌مند روستاها بردارند که این گام‌ها نه‌تنها به بهبود وضعیت اقتصادی مناطق روستایی کمک می‌کنند بلکه از نظر اجتماعی و زیست محیطی نیز باعث بهبود کیفیت زندگی مردم محلی می‌شوند.

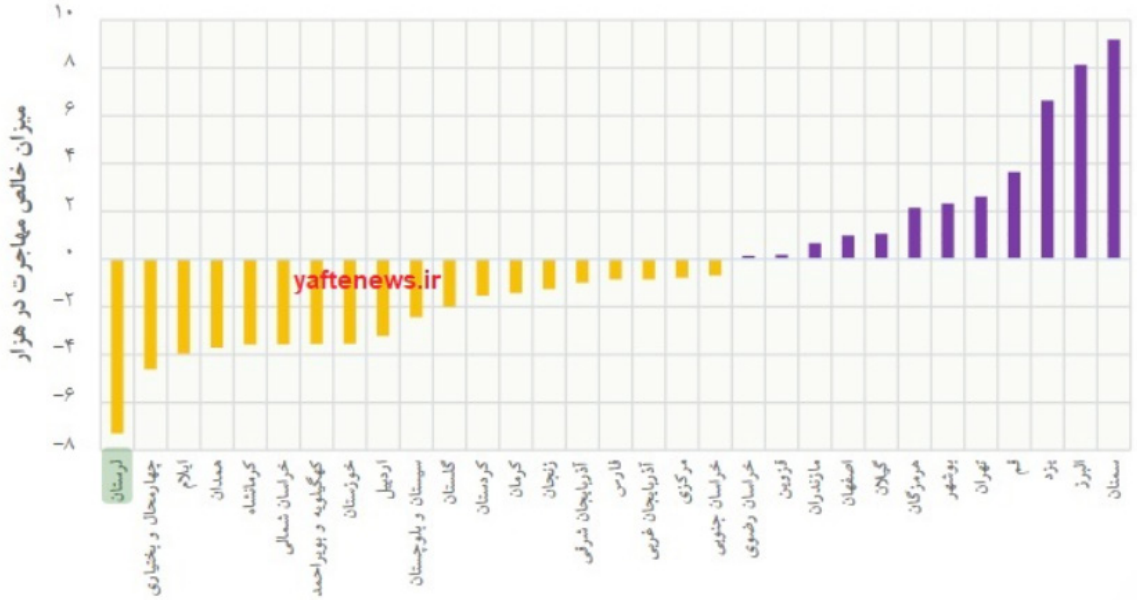

تصویر ۱. موقعیت مکانی استان لرستان و نقاط شهری آن.
مأخذ: فنی و همکاران، ۱۳۹۴.

معرفی محدودهٔ مطالعه

بستر مکانی فضایی کوهدشت در استان لرستان به‌عنوان منطقه مورد بررسی در کوه‌های زاگرس واقع شده و عمدتاً متشکل از عرصه‌های مرتفع و دشت‌های میانکوهی است. ناحیهٔ کوهدشت در جنوب غربی کشور و غرب خرم‌آباد قرار دارد. ناحیه کوهدشت به وسعت ۱۶۸۵ کیلومترمربع، از یک بخش (بخش مرکزی) و سه دهستان (کوهدشت شمالی، کوهدشت جنوبی، گل‌گل)، یک شهر (کوهدشت) و ۱۳۶ روستا تشکیل شده است (تصویر ۱). جمعیت این بخش ۱۲۱۷۷۵ تن (۲۵۳۶۴ خانوار) است و از لحاظ ساختار و فعالیت اقتصادی، عمدتا بر فعالیت‌های کشاورزی متکی هستند (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۱). کل مساحت اراضی کشاورزی شهرستان ۱۹۱۵۷۲ هکتار، معادل ۲۵ درصد اراضی زراعی استان که از آن ۱۹۲۹۷ هکتار آبی و ۱۷۲۲۷۵ هکتار دیگر دیم است که سالانه ۱۵۴۱۴۵ هکتار از آن زیر کشت محصولات کشاورزی می‌رود؛ میزان ۳۰۹۲۰۵ تن تولید یعنی ۱۶/۷ درصد تولید محصولات زراعی استان و همچنین با ۲۳۹۴ هکتار سطح باغات مثمر با تولید سالانهٔ ۲۸۰۰۰ تن یعنی معادل ۱۲/۵ درصد تولید باغات استان و با دارا بودن ۶۵۰ هزار واحد دامی با تولید ۲۵ هزار تن محصولات دامی را به خود اختصاص داده است. همچنین بیش از ۹۰ درصد باغات انار استان لرستان در شهرستان کوهدشت وجود دارد که عمدتاً در بخش طرهان و بخش کوهنانی قرار دارند (خبرگزاری مهرنیوز، ۱۳۹۳).

در این سیاق با توجه به مطالب مطرح شده، مسئلهٔ مهاجرت مورد بررسی قرار گرفت. اما آنچه که در کوهدشت قابل بررسی است میزان بالای مهاجرت به کلان‌شهرها است که نرخ بالای مهاجرت از شهرستان کوهدشت به مسئلهٔای جدی در این استان تبدیل شده است. بنا بر سرشماری سال ۱۳۹۵، لرستان مقام دوم مهاجرفرستی کشور به تهران را دارد (تصویر ۲). طبق آمارهای رسمی در نیمهٔ

تصویر ۲. میزان خالص مهاجرت در استان‌های ایران طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۵. مأخذ: http://yaftenews.ir.

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]
[DOI: 10.22034/2.2.6]

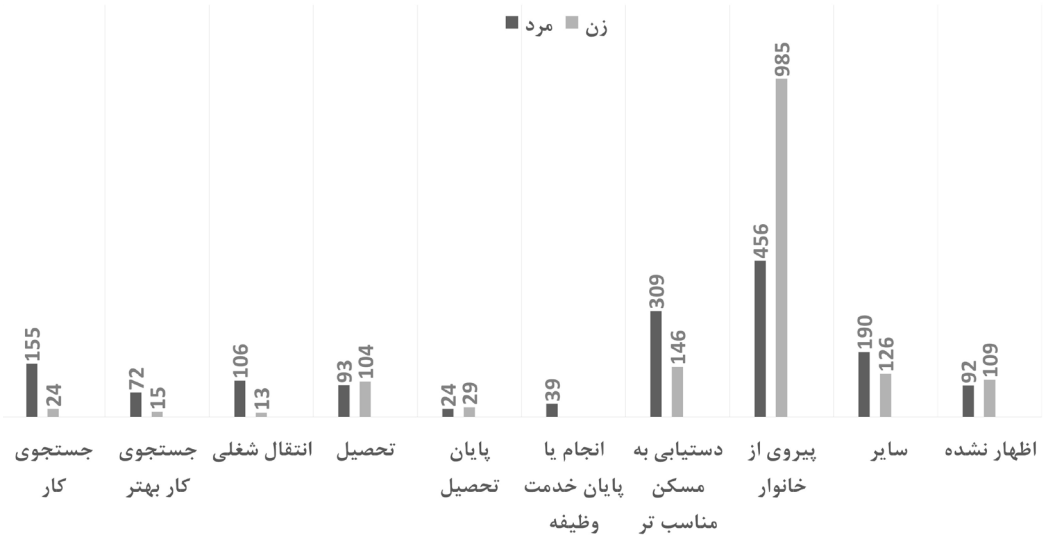
دوم دهۀ ۸۰ حدود ۷۵۰۰ نفر سالانه از لرستان مهاجرت کرده‌اند. مهاجرفرستی لرستان در نیمۀ نخست دهۀ ۹۰ نه‌تنها کاهش نیافته بلکه بنا به گفته‌های مسئولان افزایش داشته و تقریباً به ۱۲۰۰۰ نفر رسیده است (خبرگزاری ایرنا، ۱۳۹۷).

تراکانی یکی از دلایل رکود کوهدشت واقع در استان لرستان را می‌توان توالی موج‌های مهاجرتی در طول نیم قرن اخیر مطرح کرد. لرستان چند موج مهاجرت داشته که موج نخست آن بعد از اصلاحات ارضی صورت گرفت و در آن میزان مهاجرت روستاییان به شهر به‌خصوص در دهۀ ۴۰ زیاد شد. موج دوم مهاجرت در لرستان مربوط به بعد از پیروزی انقلاب اسلامی بود که روستائیان وارد نهادهای سیاسی و حکومتی شدند. موج سوم مهاجرت مربوط به دوران بعد از جنگ بود که بخاطر آرامش بعد از جنگ مهاجرت روستاییان به شهرها شدت گرفت و موج چهارم که هم اکنون در حال وقوع است ناشی از مسائل و مشکلات اقتصادی، اشتغال و بیکاری و مسائل فرهنگی و سبک زندگی است (خبرگزاری ایرنا، ۱۳۹۷). در مجموع این میزان از مهاجرت در جامعه‌ای چون لرستان و به‌طور ویژه کوهدشت به لحاظ میزان و نرخ رشد آن یک مسئلۀ اجتماعی جدی است که نیاز به بررسی عمیق از زوایای مختلف دارد (تصویر ۳).

به‌طور کلی در این پژوهش، تحلیلی جامع و علمی بر روی پدیدۀ مهاجرفرستی در منطقۀ مورد مطالعه انجام گرفته است. یکی از مهمترین عوامل مؤثر در این پدیده، اتخاذ سیاست‌های قطب رشد و سرمایه‌گذاری در برخی شهرها و استان‌ها در سال‌های اخیر است. این سیاست‌ها به جمعیت‌پذیری برخی شهرها و تبدیل آن‌ها به کلانشهرها انجامیده است. مطالعۀ میدانی نیز نشان می‌دهد که از جمله دلایل اصلی مهاجرفرستی در این منطقه، نبود فرصت‌های شغلی کافی و نقص در ارائه سایر امکانات و خدمات دولتی است. در ادامه، قشر فرهیخته به دلیل نواقص فرهنگی، فرهنگ توسعه‌نیافته و عدم شایسته‌سالاری که برای سواد، دانش و مهارت آن‌ها ارزش قائل نمی‌شود، به مهاجرت می‌پردازند و محل زندگی خود را ترک می‌کنند. همچنین، در بخش اقتصادی با گسترش حوزه‌های خرده مالکی، زمین‌ها ریز شده‌اند و برای کشاورزان صرفه اقتصادی ندارند. این موضوع باعث بیکاری در روستانشینان می‌شود. بنابراین افراد بی‌کار و بدون شغل به دلیل مشکلات اقتصادی و معیشتی به دنبال راهی برای فرار از وضع موجود هستند. ادراک فردی از کیفیت محیط و نگرش افراد نسبت به مهاجرت نیز نقش مهمی در این پدیده دارد. این ادراک‌ها به‌عنوان یکی از عوامل اثرگذار بر مهاجرفرستی شناخته می‌شوند و از اهمیت بالایی در تحلیل گسترده این پدیده برخوردارند. علاوه بر این جوامع کوچک نیز به دلیل کنترل اجتماعی بالا، تحت فشار قرار دارند و می‌خواهند از فشار خارج شوند. نکتۀ قابل توجه در این تحقیق این است که منطقۀ مورد مطالعه هنوز با مشکلات زیرساختی و صنعت ناتوان و خرد مواجه است. این صنعت نمی‌تواند جمعیت را نگه دارد و موفقیت آن به ارتباط با زنجیرۀ تأمین مرتبط است. بنابراین در خصوصی‌سازی، به دلیل ناتوانی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی و عدم توانایی در تحقق توسعه، منجر به افت اقتصادی شده و به‌عنوان یکی از عوامل اساسی مهاجرفرستی در نظر گرفته می‌شود. از سویی دیگر، افراد دارای توان مالی، تحصیل‌کرده و نخبه به دلیل این نابرابری اقتصادی از استان خارج می‌شوند. همچنین لازم به ذکر است که به‌رغم وجود مدیران توانمند لرستانی در سطح کشور، در حال حاضر مدیریت قوی در این منطقه وجود ندارد زیرا سرمایه انسانی این منطقه به کلانشهرها صادر شده است.

نتیجه‌گیری

نواحی روستایی با چالش‌ها و مسائلی مانند ناتوانی در جذب نیروی کار، تأمین درآمد کافی و ناکارآمدی بخش کشاورزی روبرو هستند. این مسائل منجر به سرازیر شدن مهاجرین روستایی به سمت شهرها شده و نقص در ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمدی

تصویر ۳. علل و میزان مهاجرت روستاهای کوهدشت ۱۳۹۰. مأخذ: مرکز آمار و ارقام نقش کلیک.

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]

[DOI: 10.22034/2.2.0

در نواحی روستایی ایجاد کرده است و باعث خالی شدن روستا از جوانان به‌عنوان رکن مهمی از توسعه مکان‌محور خواهند شد. در این راستا، مهاجرت از شهرستان کوهدشت واقع در استان لرستان یک مسئلهٔ جدی و چندوجهی است که از جنبه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد اما می‌توان اهم علل مهاجرت به کلان‌شهرها را پیروی از خانوار، تأثیرات اقتصادی به دلیل نبود فرصت‌های شغلی و خدمات دولتی در استان، جذابیت بیشتر شهرها برای زندگی و کار، عدم توازن در توسعهٔ شهری و روستایی مطرح کرد که این روند مهاجرت، آسیب‌های زیادی نظیر خروج افراد متخصص، نخبگان و نیروهای کاری که خود سبب کاهش ظرفیت توسعه در استان لرستان می‌شود، به جمعیت و اقتصاد استان لرستان وارد کرده است. در این میان یکی از راهکارهای پیشنهادی برای حل این چالش‌ها، صنعتی‌سازی روستاها با توجه به ظرفیت‌های مکانی به‌عنوان ابزاری برای متنوع‌سازی اقتصاد روستا و جلب سرمایه‌گذاری‌های مؤثر و تسهیل روند اداری است. با تأکید بر مشارکت صنعت در فرایند توسعهٔ روستایی مکان‌محور، نقطه‌عطفی در ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار، افزایش توان رقابتی اقتصادی نواحی روستایی و توسعهٔ متوازن بین مناطق روستایی و شهری ایجاد می‌شود و به کاهش مهاجرت، تعادل نیروی کار و افزایش امکانات زندگی در این مناطق کمک می‌کند که این راهبرد می‌تواند به‌عنوان یک جواب جامعه‌شناختی و اقتصادی به چالش‌های مهاجرت و توسعهٔ پایدار روستاها مطرح شود. اما از سویی دیگر، صنعتی‌سازی روستاها همراه با چالش‌های اجرایی همچون کمبود نیروی کار متخصص، ضعف همکاری روستاییان در امر واگذاری زمین به واحدهای صنعتی روستایی و مسائل زیست محیطی همراه است و برنامه‌ریزان نیاز دارند که در انتخاب راهبردها به تنظیم مهاجرت با دقت بیشتری بپردازند تا از برهم‌خوردن تعادل نیروی کار و تأمین امکانات در جوامع روستایی جلوگیری شود که این نتایج نشان‌دهندهٔ اهمیت توجه به ویژگی‌های خاص هر منطقه و اجرای استراتژی‌ها و تدابیر مناسب در جهت توسعهٔ صنایع روستایی است. با این حال، توسعهٔ بخش روستایی ممکن است در عمل بسیار پیچیده‌تر باشد. زیرا تلاش اولیه در راستای بهبود مناطق روستایی، به جای انگیزه‌سازی برای ماندن، ممکن است در مواردی منجر به تأمین منابع مالی برای مهاجرت شود. اما راهبردهای توسعهٔ تکنولوژی کار در بخش کشاورزی و تبلیغات صحیح برای افزایش قدرت خلاقیت و نوآوری، به‌عنوان مهم‌ترین راهبردها برای کاهش مهاجرت در مناطق روستایی می‌تواند کارگر شود.

فهرست منابع

• اعتضاد، سیدخسرو؛ دانشور کاخکی، محمود و محمدی، حسین. (۱۴۰۰). اعتبارت مالی و نقش آن در مهاجرت روستایی: مطالعهٔ موردی استان خراسان رضوی. *روستا و توسعه*، ۲۴ (۲)، ۱۲۱-۱۵۶.

• آسایش، حسین. (۱۳۷۴). *کارگاه برنامه ریزی روستایی*. انتشارات دانشگاه پیام نور.

• آقایاری هیر، محسن؛ کریم‌زاده، حسین و خالقی، عقیل. (۱۳۹۷). تحلیل عوامل مؤثر در تصمیم به مهاجرت روستائیان در قلمرو جغرافیای رفتاری (مورد مطالعه: دهستان سینا، شهرستان ورزقان). *نشریه پژوهش‌های روستایی*، ۹ (۱)، ۴۵-۵۷. https://doi.10.22059/JRUR.2017.128431.709

• پاپلی یزدی،محمدحسین و ابراهیمی، محمدامیر. (۱۳۹۰). *نظریه‌های توسعهٔ روستایی*. چاپ ششم. سمت.

• تودارو، مایکل. (۱۳۸۹). *مهاجرت داخلی در کشورهای در حال توسعه* (ترجمهٔ مصطفی سرمدی و پروین رئیسی فرد). مؤسسه کار و تأمین اجتماعی.

• جمشیدی، محمد کاظم؛ بهروز محمدی یگانه و حسین‌زاده، اکبر. (۱۳۹۷). تحلیلی بر عوامل مؤثر در توسعه‌یافتگی و نقش آن در مهاجرت‌های روستایی، مطالعه موردی: استان زنجان. *نشریه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۸ (۳۲)، ۱۱-۲۲. htt ps://20.1001.1.22516735.1397.8.32.2.6

• حاج حسینی، حسین. (۱۳۸۵). *سیری در نظریه‌های مهاجرت*. *راهبرد*، ۱۴ (۳)، ۳۵تا ۴۶. https:// 20.1001.1.10283102.1385.14.3.1.2

• حیدری ساربان، وکیل و خاجوی، وحید. (۱۳۹۸). نقش سنت‌های فرهنگی در معیشت پایدار روستایی؛ مورد مطالعه، شهرستان اردبیل. *فصلنامهٔ تحقیقات فرهنگی ایران*، ۱۲ (۴)، ۱۳۷-۱۶۹. https://doi.org/10.22035/ jicr.2020.1792.2400

• خبرگزاری ایرنا. (۱۳۹۷). *مهاجرت و پیامدهای آن در لرستان*. تاریخ مراجعه: ۱۴۰۲/۰۹/۱۷. قابل دسترس در https://www.irna.ir/news/82907481/.

• خبرگزاری مهرنیوز. (۱۳۹۳). *۲۵ درصد اراضی کشاورزی لرستان در کوهدشت قرار دارد/ ظرفیت توسعهٔ باغات انار*. تاریخ مراجعه: ۱۴۰۲/۰۸/۲۲. قابل دسترس در https://www.mehrnews.com/news/2388779/25

• راعی، هاشم؛ مؤیدفر، رزیت و عمادزاده، مصطفی. (۱۳۹۴). عوامل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر مهاجرت بین استانی در ایران (بر پایهٔ مدل گرانش بسط یافته طی دورهٔ ۱۳۸۵-۱۳۷۵). *نشریه جغرافیا و توسعه*، ۱۳ (۴۰)، ۱۵۷-۱۷۴.

• ربانی، رسول؛ طاهری، زهرا و روستا، زهرا. (۱۳۹۰). بررسی علل انگیزه‌های مهاجرت معکوس و تأثیر آن بر توسعهٔ اجتماعی و اقتصادی مطالعهٔ موردی: مهاجران روستانشین شهرهای تنکابن و رامسر. *مجلهٔ پاوه، و برنامه‌ریزی شهری*، ۲ (۵)، ۸۳-۱۰۸. https://20.1001.1.22285229.1390.2.5.5.9

• رجبی سناجردی، حسین و پاپلی یزدی، محمدحسین. (۱۳۹۲). *نظریه‌های شهر و پیرامون*. سمت.

• رستمعلی‌زاده، ولی‌الله و قاسمی اردهایی، علی. (۱۳۹۶). ماندن یا ترک کردن؛ چالش های مهاجرتی جوانان روستایی. *نشریه پژوهش‌های روستایی*، ۸ (۲)، ۲۸۵-۲۹۸. https://20.1001.1.20087373.1396.8.2.7.7

• سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل. (۱۳۷۸). *طرح مطالعات جامع توسعه استان اردبیل (جمعیت و جوامع) بخش جامعهٔ روستایی و عمران روستایی*. نشر سازمان برنامه بودجه استان اردبیل.

• سعیدی، عباس؛ عزیزپور، فرهاد؛ حسینی حاصل، صدیقه؛ خلیفه، ابراهیم و جهانبخش، ریکا. (۱۳۹۱). مطالعهٔ تطبیقی موانع شکل‌گیری پیوندهای روستایی-شهری مورد: نواحی مرودشت (فارس) و کوهدشت (لرستان). *فصلنامهٔ جغرافیا*، ۱۰ (۳۳)، ۷-۲۶.

• شریفی، علی و زارع شاه آبادی، اکبر. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش روستائیان به مهاجرت شهری: مطالعه موردی بخش روستایی گاریزات استان یزد. *نشریه روستا و توسعه*، ۲۱ (۲)، ۵۵-۷۴. https://doi.10.30490/ RVT.2018.77119

• فتوح آبادی، لیلا و زمانی، غلامحسین. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان منطقهٔ زرقان به مهاجرت در شرایط خشکسالی. *نشریه علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۴ (۲)، ۲۳۵ -۲۴۷. htt ps://20.1001.1.20081758.1397.14.2.14.1

• فنی، زهره؛ بیرانوندزاده، مریم؛ سلطان‌زاده، اکبر و امیری، حکمت. (۱۳۹۴). تعادل‌بخشی در نظام شهری استان لرستان با رویکرد آمایش سرزمین. *مطالعات*

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]

[DOI: 10.22034/2.2.6]

ساختار و کارکرد شهری، ۲ (۸)، ۱۱۱-۱۳۱.
• مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). *سرشماری عمومی نفوس و مسکن*.
• مطیعی لنگرودی، سید حسن. (۱۳۸۲). *برنامه‌ریزی روستایی با تأکید بر ایران*. جهاددانشگاهی.
• موحدی، رضا و سامیان، مسعود. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر مهاجرت روستائیان در شهرستان سردشت. *نشریه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم‌انداز جغرافیایی)*، ۱۳ (۱)، ۱۶۳-۱۷۷. https://sanad.iau.ir/journal/jshsp/Article/540510?jid=540510
• نوروززاده، احد. (۱۴۰۱). عوامل مؤثر بر مهاجرت جوانان روستایی استان اردبیل با روش آمیخته. *روستا و توسعهٔ پایدار فضا*، ۳ (۳)، ۸۳-۱۰۱.
• Abraham, T. (2004). *Rural Industries and Rural Industrialization*. Oxford University Press.
• Akkoyunlu, S. (2015). The potential of rural–urban linkages for sustainable development and trade. *International Journal of Sustainable Development & World Policy, 4*(2), 20-40.
• -Bauer, T. K. & Zimmerman, F. K. (1999). *Assessment of Possible Migration Pressure and Its Labor Market Impact Following EU Enlargement to Central and Eastern Europe*. IZA Research Report 3, Bonn: The IZA.
• Behera, M., Nayak, J., Banerjee, Sh., Chakrabortty, S. & Tripathy, S.K. (2021). A review on the treatment of textile industry waste effluents towards the development of efficient mitigation strategy: An integrated system design approach. *Journal of Environmental Chemical Engineering, 9*(4), 105277. https://doi.org/10.1016/j.jece.2021.105277
• Choi, H.S. (2001). *Rural Industrialization through science and technology*. Institute of Industrial Science and Technology, Korea, available at: htpp//www.apctt.org/publications/tm_jun01_ruralind.pdf.
• Ekperiware, M. C.; Olatayo, T. O. & Egbetokun, A. A. (2017). Human capital and sustainable development in Nigeria: How can economic growth suffice environmental degradation? *Economics, 29*, 1-26. https://hdl.handle.net/10419/162570
• Ekwere, G. E & I. D Edem (2014). Evaluation agricultural Credit Facility in Agricultural Production and Rural Development. *Global Journal of Human-Social Science, 14*(3), 33-46.
• Etzo, I. (2008). Internal migration: a review of the literature. *MPRA* Paper No.8783.
• Huq, S. (1994). *Global Industrialization: A Developing country perspective. Industrial Ecology and Global Change*. Cambridge university press.
• Kulcsár László, J. & Curtis K. J. (2012). *International handbook of rural demography*. Springer.
• Liedholm, C. (1989). *The Role of Non-Fam Activities in the rural economy, the balance between industry and agriculture in economic development*. Macmillan Press.
• Liu, J. (2022). Childhood and rural to urban migration in China: A tale of three villages. *Journal of Children & Society*, 1-16. , https://doi.org/10.1111/chso.12666
• Lunnan, A., Nybakk, S. & Vennesland, B. (2006). Entrepreneurship attitudes and probability for startups: An investigation of Norwegian non-industrial private owners. *Forest Policy ND Economics, 8,* 673-690.
• Partridge, M. D., Ali, K., & Olfert, M. R. (2010). Rural-to-urban commuting: Three degrees of integration. *Growth and Change*, *41*(2), 303-335.
• Thakur, S.Y. (1985). *Rural industrialization in india: Strategy and approach, new Dehli*. Streling Publishers.
• UN. (2013). *World Population Prospect, 2013*. New York: The United Nations, Department of Economic and Social Affairs.
• UNIDO. (1984). The role of small and medium scale industries in OIC member states. *Unido*, (9), 487.
• World Bank. (2018). *Rural population*. Available at https://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS.

COPYRIGHTS
Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Revitalization School journal. This is an open access article disributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

نحوهٔ ارجاع به این مقاله
سبک‌رو، دلارام؛ سرتیپی اصفهانی، محمدرضا و سلیمانی سالار، پانیذ. (۱۴۰۳). اثربخشی توسعهٔ صنعتی مکان‌محور بر نرخ مهاجرت (نمونه موردی: روستاهای کوهدشت در استان لرستان). *مکتب احیاء*، ۲(۲)، ۶-۱۳.

DOI: https://doi.org/10.22034/2.2.6
URL: https://jors-sj.com/article-1-32-fa.html

[Downloaded from jors-sj.com on 2026-11-07]
[DOI: 10.22034/2.2.6]